

відвідувати на курсах [1]. Становище в гімназіях безпосередньо впливало і на стан з комплектуванням слухачів педкурсів, і на їхні успіхи під час навчання. Крім того, більшість російського педагогічного істеблшменту тих років додержувалася думки про вродженість педагогічного таланту. Вважалося, що останній повинен складатися з таких природних даних: темперамент, певна сила, швидкість, багатство, складність та різноманіття нервових і психічних процесів, певний склад почуттів та волі. Існували й інші причини хронічних труднощів, що переживали педагогічні курси. Так, їхнє поповнення значною мірою складали студенти історико-філологічного факультету, а їх було хронічно небагато. 23.03.1865 р. Олександр II погодився з точкою зору Міністерства про підготовку вчителів гімназій і прогімназій лише при історико-філологічному і фізико-математичному факультетах. Планувалося більше часу приділяти педагогічній практиці, і вона повинна була тривати майже рік. Значна роль відводилася педагогічним дисциплінам, підвищувалася стипендія. На жаль, амбітні плани в основному залишилися нереалізованими. Існували також глибинні і тривалі мотиви для ігнорування педагогічних теорій, культурологічних і культуротворчих елементів у змісті предметів педагогічного спрямування. Дефіцит із кадрами вчителів відчувався і в повітових та початкових народних училищах. У зв'язку з тим, що педкурси при Харківському університеті в основному готували викладачів для гімназій, прогімназій, а найбільш талановиті направлялися до університету, довелося створювати інші педагогічні курси. У Харкові цю роботу патрунував професор М. М. Бекетов. У Франції курс педагогіки в університетах викладався з 1883 р., причому кафедри педагогіки очолювали соціологи або філософи. Невизначеність педагогіки, яка вважалася прикладною філософською навчальною дисципліною, відчувалася й у діяльності наукових товариств Харківського університету. Наприклад, на засіданнях математичного товариства за 1879–1904 рр. суто педагогічні питання обговорювалися надто рідко [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Циркуляр по Харьковскому учебному округу. – 1863. – № 14.
2. Пшеборский А. П. Математическое общество (1879–1904 г.) // Ученые общества и учёновспомогательные учреждения Харьковского университета. – Х., 1911. – с. 141–166.

ПРЕПОДАВАНИЕ МЕХАНИКИ В ХАРЬКОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ И ХАРЬКОВСКОМ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМ ИНСТИТУТЕ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВЕКА

¹Морачковский О.К., ²Кизилова Н.Н.

¹Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», Украина

²Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

Преподавание механики в инженерных и классических вузах во всем мире имеет ряд существенных отличий, связанных с объемом и содержанием теоретической (лекции) и практической (решение задач, лабораторные работы, производственная практика) составляющих. Развитие теоретической, прикладной и инженерной механики в Харькове, а также развитие тяжелой и легкой промышленности, новых производств и технологий также неразрывно связаны с двумя старейшими вузами – Харьковским императорским университетом (открыт в 1805 г.) и Харьковским Технологическим Институтом (ХТИ, открыт в 1885 г. с двумя отделениями — механическим и химическим)[1]. На момент открытия Харьковского университета профессоров в России было мало, и курс механики, которая в то время называлась прикладной математикой, читали на физико-математическом отделении приглашенный немецкий профессор И.-С. Гут, а затем известный математик Т.Ф.Осиповский [2]. В 1863 г., в соответствии с указом императора Александра II, были организованы кафедры теоретической и практической механики в классических университетах Российской империи, и кафедрой механики с 1885 г., когда был открыт ХТИ, заведовал приехавший из С-Петербурга А.М. Ляпунов. Он разработал собственные оригинальные курсы по аналитической механике, кинематике, динамике точки и системы точек, теории притяжения, причем, по словам акад. А.Н. Крылова, «излагал механику, как отрасль математики, а не физики». Начиная с 1887 г., Ляпунов читал аналитическую механику и в ХТИ, в котором в то время отмечалась тенденция к углублению теоретического образования будущих инженеров.

Ближайший ученик Ляпунова В.А. Стеклов окончил Харьковский университет в 1887 г., был оставлен при кафедре механики для подготовки к профессорскому званию, с 1891 г. приступил к чтению курсов теории упругости и теоретической механики в Харьковском университете, а в 1893 г. получил приглашение занять должность преподавателя теоретической механики в ХТИ. В 1901 г. был издан курс лекций по теоретической механике, прочитанный Стекловым в ХТИ.

Дальнейшая история развития механики в Харьковском университете и Харьковском политехническом институте тесно связана с именами В.И. Альбицкого, А.П. Пшеборского, В.М. Майзеля, А. И. Сырокомского, Я.Л. Геронимуса, Н.И. Ахизера и других известных ученых. Анализ содержания и методики преподавания ими различных курсов механики в классическом и техническом университетах позволяет проследить тенденции развития механики и ее преподавания в первой половине XX в.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морачковский О.К. Инфиз: очерки истории творчества. – Харьков: ЭнергоКлуб Украины, 2005. – 372 с.
2. Кизилова Н.Н., Попова Л.Н. История кафедры теоретической механики // Ученый, Учитель, Человек. К 85-летию со дня рождения И.Е. Тарапова. – Харьков: Новое слово, 2011. – С. 15-52.